ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr.A420137020
Lietas arhīva Nr. AA43-1041-20/14
ECLI:LV:ADAT:2020:1203.A420137020.9.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 3.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Linda Vīnkalna, tiesneses Sandra Gintere un Kristīne Kalvāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Rīgas bāriņtiesas 2020.gada 7.janvāra lēmuma Nr.1-6/30 atcelšanu daļā un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu iecelta par mirušās /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 30.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2019.gada 25.novembrī pieteicēja /pers. A/ vērsās Rīgas bāriņtiesā (turpmāk – bāriņtiesa) ar lūgumu iecelt viņu par mirušās mātes /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni. Lūgums pamatots ar to, ka pieteicēja ir dzīvokļa īpašuma /adrese/ ar kopējo platību 63,45 m2 (turpmāk – nekustamais īpašums), kas ietilpst atstātā mantojuma masā, faktiskā īpašniece.

[2] Ar bāriņtiesas 2020.gada 7.janvāra lēmumu Nr.1-6/30 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) atteikts iecelt pieteicēju par atstātā mantojuma aizgādni un par aizgādni nolemts iecelt /pers. B/ mazmeitu /pers. C/ – /pers. B/ dēla /pers. D/ meitu. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] /pers. D/ ir apstrīdējis civiltiesiska darījuma, ka pieteicēja, izmantojot viņai izdotu pilnvaru, piecas dienas pirms /pers. B/ nāves pati sev atsavināja nekustamo īpašumu, spēkā esamību. Tādēļ zvērināts notārs nodibināja aizgādnību atstātajam mantojumam.

[2.2] Bāriņtiesa atzina, ka gan pieteicējai, gan /pers. C/ ir nepieciešamās spējas un īpašības, lai pildītu mantojuma aizgādņa pienākumus. Savukārt, lai efektīvāk saglabātu atstāto mantojumu un nodrošinātu tā nodošanu likumiskajiem mantiniekiem, /pers. C/ kandidatūra atzīta par piemērotāku.

[2.3] Pieteicējai ir augstākā izglītība, viņa nav narkologa un psihiatra uzkaitē, pret pieteicēju nav ierosināti maksātnespējas procesi un viņa nav administratīvi vai kriminālsodīta, bet pieteicēja kopš 1994.gada nestrādā.

Pieteicēja vēlas būt par aizgādni atstātajam mantojumam, jo viņa uzskata, ka ir nekustamā īpašuma faktiskā īpašniece, vēlas saglabāt šo īpašumu un turpināt tur dzīvot, to neatsavinot. Tomēr pieteicēja nevēlas dalīt nekustamo īpašumu ar likumisko mantinieku /pers. D/. Minētais var apdraudēt Civillikuma 269.pantā noteiktā, ka aizbildnim jāpārvalda aizbilstamā manta ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas, īstenošanu.

[2.4] Atbilstoši Civillikuma 372.pantā noteiktajam pozitīvi vērtēts /pers. C/ viedoklis saglabāt nekustamo īpašumu un nodot to likumiskajiem mantiniekiem labā stāvoklī, kā arī viņas spēja materiāli uzturēt nekustamo īpašumu.

/pers. C/ ir zināmas mantojuma aizgādņa tiesības un pienākumi, viņa ir ieguvusi sociālo zinātņu bakalaura grādu ekonomikā un strādā par valdes locekli un grāmatvedi biedrībā /Nosaukums A/. /pers. C/ nav narkologa un psihiatra uzskaitē, pret viņu nav ierosināti maksātnespējas procesi, kā arī viņa nav administratīvi vai kriminālsodīta.

[2.5] Pieteicēja norādīja, ka, ja viņa tiks iecelta par aizgādni atstātajam mantojumam, pieteicēja rīkosies ar nekustamo īpašumu kā iepriekš. Ieceļot /pers. C/ par aizgādni, tiks īstenotas gan pieteicējas, gan /pers. D/ intereses saglabāt mātes atstāto mantojumu, kā arī viņi varēs objektīvi novērtēt /pers. C/ uzdotā pienākuma veikšanas kvalitāti.

Pieteicēja nevēlas, lai /pers. D/ pienāktos daļa no nekustamā īpašuma, jo viņš to neesot pelnījis. Ieceļot pieteicēju par aizgādni mantojumam, netiks sasniegts mantojuma aizgādnības galvenais mērķis, jo pieteicēja nepiekrīt 2019.gada 9.jūlija dāvinājuma līguma (turpmāk – dāvinājuma līgums) atzīšanai par spēkā neesošu.

[3] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru /pers. C/ iecelta par pieteicējai piederošā nekustamā īpašuma aizgādni. Pieteikums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[3.1] Saskaņā ar dāvinājuma līgumu, ko sastādīja zvērināta notāre, pieteicējai ir īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu. Pieteicējas māte dāvinājuma līguma sastādīšanas laikā bija pie skaidras apziņas un atmiņas. Tas, ka /pers. B/ savā dzīves pēdējā periodā pieteicēju neatpazina, neatbilst patiesībai.

Jau 2016.gadā pēc izrakstīšanas no slimnīcas /pers. B/ uzsāka sarunu, ka vēlas pieteicējai uzdāvināt nekustamo īpašumu, lai pēc viņas nāves nevajadzētu kārtot mantojuma lietu. Tāpēc 2016.gada 19.septembrī pieteicējai tika izsniegta universālpilnvara. Ievērojot to, ka tobrīd būtiskāk bija nokārtot /pers. B/ invaliditāti un pieteicējai bija jākopj divi guloši cilvēki, dāvinājuma līgums netika sagatavots uzreiz.

[3.2] Nekustamais īpašums netika dāvināts /pers. D/, jo viņš praktiski nesniedza nekādu palīdzību tad, kad pieteicēja trīs gadus rūpējās par abu māti, kura gulēja mājās pēc smaga insulta. Lai gan /pers. D/ bija labs bizness un viņam vairākkārt tika lūgta palīdzība mātes uzturēšanai, tomēr viņš

atbalstu atteica.

[3.3] Pārsūdzētais lēmums pieņemts bez pietiekama apliecinājuma par pieteicējas bezspēcīgo veselības stāvokli. Pieteicējai agrāk noteiktās II invaliditātes grupas vietā tika noteikta III invaliditātes grupa, līdz ar to viņa spēs patstāvīgi uzturēt kārtībā viņai uzdāvināto nekustamo īpašumu. Pieteicējai nav nepieciešams aizgādnis, kurš gādātu par viņai likumīgi piederošo nekustamo īpašumu.

[4] Lietā pieaicinātā trešā persona /pers. D/ paskaidrojumos tiesai pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] /pers. D/, vēršoties pie notāra savas mantojuma daļas iegūšanai, uzzināja, ka mātes nekustamo īpašumu četras dienas pirms viņas nāves pieteicēja ir uzdāvinājusi sev. Dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdī māte dzīvoja pansionātā un viņas veselības stāvoklis bija ļoti smags: guļoša, ar kavētu domāšanu un gausa, pazemināta atmiņa, ko apliecina ģimenes ārsta izraksts. Māte vēl pirms ievietošanas pansionātā savu meitu – pieteicēju – neatpazina.

Pieteicējai ir 61 gads, un viņa vienmēr ir dzīvojusi kopā ar vecākiem. Kopš 1994.gada pieteicēja nestrādā, dzīvoja uz vecāku rēķina un rūpējās tikai par diviem suņiem un kaķi. /pers. D/ izsakot viedokli par māsas dzīvesveidu, no pieteicējas saņemtas negācijas, kā rezultātā viņi vairs nekontaktējās, kā arī pieteicēja neatbalstīja brāļa ciemošanos pie vecākiem dzīvoklī. Māte šo situāciju ļoti pārdzīvoja.

/pers. D/ māti regulāri apciemoja un palīdzēja viņai, arī zvanīja, līdz brīdim, kad mātei sākās grūtības ar pārvietošanos. Pieteicēja mātei atņēma mobilo telefonu, lai viņa nekontaktētos ar dēlu, viņa sievu un savu mazmeitu.

Pieteicēja uz pilnvaras pamata izlietoja mātes naudas uzkrājumus bankā savām vajadzībām.

[4.2] /pers. D/ ar sievu un meitu /pers. C/ palīdzēja /pers. B/, ievietoja un apmeklēja viņu slimnīcās, no tām māti nogādāja mājās un kontaktējās ar viņas ārstiem, kārtoja dokumentus – 2018.gada 11.septembrī /pers. B/ mazmeitai /pers. C/ izsniedza universālo pilnvaru –, kā arī pirka un piegādāja nepieciešamās preces.

Kad mātes veselības stāvoklis pasliktinājās un bija nepieciešama kvalificētas personas palīdzība mājas aprūpei, /pers. D/ vērsās Rīgas Sociālās palīdzības dienestā pēc sociālās palīdzības, taču pieteicēja no šīs palīdzības atteicās. Pieteicēja pati nevarēja nodrošināt mātei pietiekošu mājas aprūpi, māja bija nekārtīga un netīra. /pers. B/ gulēja istabā ar aizvērtām durvīm un logiem un nepiemērotā gultā. Vairākkārt apmeklējot māti, uz viņas sejas un rokām bija redzami zilumi.

[4.3] Tikai tad, kad pieteicēja saslima, bija iespējams ievietot māti maksas pansionātā /Nosaukums B/ nepieciešamās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai.

Ievērojot to, ka māte bija I grupas invalīde, atbilstoši rīkojoties, /pers. D/ Rīgas Sociālais dienests 2018.gada 20.septembrī izsniedza nosūtījumu mātei ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pensijas vecuma personām ar invaliditāti pakalpojumu saņemšanai. /pers. D/ izvēlējās sociālās aprūpes centru /Nosaukums C/, jo tur bija medicīnas darbinieki un aprūpes nodrošināšanā kvalificētas personas.

[4.4] /pers. C/ ir augstākā izglītība, izcilas latviešu valodas prasmes un labas zināšanas grāmatvedībā un sociālajās zinībās. /pers. C/ strādā algotu darbu, ir atbildīga un nav ieinteresētā persona /pers. B/ mantojuma saņemšanā.

[5] Lietā pieaicinātā trešā persona /pers. C/ paskaidrojumā tiesai pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz jau /pers. D/ norādītajiem apsvērumiem. /pers. C/ vēlas pārstāvēt savu likumisko radinieku intereses kā neitrāla persona ar mērķi saglabāt /pers. B/ atstāto mantojumu.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 30.aprīļa spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots šādi.

[6.1] Lietā ir strīds par to, vai bāriņtiesa pamatoti par mirušās /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni atteica iecelt pieteicēju un par aizgādni iecēla /pers. C/.

[6.2] Bāriņtiesai ir pienākums izraudzīties aizgādņus mantojuma lietā pēc ieinteresēto personu priekšlikuma vai arī pēc savas iniciatīvas, ja tādi netiek ieteikti. Personai, kas tiek iecelta par aizgādni mantojumam, ir jāspēj rīkoties un pieņemt lēmumus patstāvīgi, turklāt ir jābūt rūpīgam saimniekam, lai saglabātu mantojumu.

Senāts norādījis, ka Bāriņtiesu likuma un Civillikuma tiesību normās kā svarīgs nosacījums aizgādņa izraudzīšanai ir noteiktas konkrētās personas spējas un vajadzīgās īpašības. Kaut gan likumdevējs nav konkretizējis aizgādnim vajadzīgo spēju un īpašību kopumu, tām jābūt atbilstošām saglabāt, pārvaldīt un nepieciešamības gadījumā pārstāvēt mantojumu, ņemot vērā tā apjomu un citas mantojumu raksturojošas pazīmes (Senāta 2011.gada 3.marta sprieduma lietā Nr.SKA-71/2011 9.punkts).

Tad, kad notārs ir taisījis notariālo aktu par aizgādnības nodibināšanu mantojumam, bāriņtiesai ir pienākums izraudzīties un apstiprināt mantojuma aizgādni. Līdz ar to bāriņtiesai nav izvēles brīvība izdot vai neizdot administratīvo aktu. Tomēr pirms mantojuma aizgādņa apstiprināšanas bāriņtiesai ir jāpārliecinās par minētās personas spējām un īpašībām. Bāriņtiesai ir jāvērtē konkrētās personas nepieciešamās spējas un īpašības saglabāt tieši konkrēto atstāto mantojumu. Līdz ar to attiecībā uz mantojuma aizgādņa apstiprināšanu bāriņtiesai ir piešķirta novērtējuma brīvība – bāriņtiesai ir tiesības izraudzīties tās ieskatā atbilstošāko kandidātu, attiecīgi – noteikt administratīvā akta saturu. Novērtējuma brīvības gadījumā tiesa nevar pārvērtēt iestādes izdarīto secinājumu pēc satura, bet var vienīgi pārbaudīt, vai iestāde nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vai būtiskus procesuālos pārkāpumus (Senāta 2013.gada 11.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-53/2013 8.punkts).

Tiesai jāpārbauda, vai pretendentu uz aizgādņa amatu izvērtējums bija objektīvs, vai tika ievērots procesuālais taisnīgums, vai netika pārkāpts patvaļas aizlieguma princips un atšķirīgas attieksmes aizlieguma princips, tostarp, vai abām pretendentēm bija vienādas iespējas un vienādi apstākļi, kā arī vai novērtējums veikts pēc vienādiem kritērijiem (Senāta 2010.gada 25.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-59/2010 10. un 12.punkts, 2012.gada 1.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-30/2012 8.punkts).

[6.3] Tiesa pārbaudījusi, vai mantojuma aizgādņu novērtēšana bija objektīva: vai tika pieprasīta un vērtēta vienāda veida dokumentācija un vai abas personas tika novērtētas pēc tādiem pašiem kritērijiem.

Tiesa no pārsūdzētā lēmuma konstatējusi, ka bāriņtiesa abas pretendentes uz aizgādņa amatu vērtējusi pēc vienādiem kritērijiem: vērtēta abu personu veselība, izglītība un darba pieredze, abu pretendentu iespējas un vēlme saglabāt mantojuma masu un spēja pārstāvēt abu mantinieku – pieteicējas un /pers. D/ – intereses.

[6.4] Mantojuma aizgādnības tiesību institūts ir paredzēts, lai nodrošinātu mantojuma saglabāšanu. Mantojuma aizgādnībai var būt nozīme mantojuma pārvaldīšanā un mantojuma pārstāvēšanā, kamēr mantinieki nav apstiprinājušies mantojuma tiesībās, jo viņi nevar stāties saistībās mantojuma vārdā. Mantojums kā juridiska persona var darboties ar savu reprezentantu, mantojuma aizgādni, kamēr mantojuma atstājēja vietā nav iestājies mantinieks (Gencs Z. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 59.lpp.).

Mantojuma apsardzība pastāv mantinieku, legatāru un kreditoru interesēs. No mantojuma atklāšanās līdz mantojuma pieņemšanai var paiet zināms laiks. Mantinieki var neatrasties mantojuma atklāšanās vietā un mantojumam var draudēt izvazāšana, tāpēc ir jārūpējas par tā saglabāšanu (Krauze R., Gencs Z. Civillikuma komentāri Mantojuma tiesības, Mans īpašums, Rīga 1997., 200.lpp.).

Bāriņtiesa pārsūdzēto lēmumu par /pers. C/ iecelšanu par mirušās /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni pamato ar to, ka viņa ir ieinteresēta saglabāt mantojumu abiem mantiniekiem – pieteicējai un /pers. D/ –, pārstāv abu mantinieku intereses, pati uz mantojumu nepretendē un ir gatava sniegt finansiālu

atbalstu mantojuma uzturēšanā. Savukārt pieteicēja nevēlas īpašumu dalīt ar /pers. D/ un nepiekrīt dāvinājuma līguma atzīšanai par spēkā neesošu, līdz ar to, ieceļot pieteicēju par aizgādni mantojumam, nevar tik sasniegts mantojuma aizgādnības galvenais mērķis.

Pieteicēja norāda, ka nekustamais īpašums viņai ir likumīgi uzdāvināts un ka /pers. D/ nav palīdzējis rūpēties par /pers. B/. Tomēr pieteicēja nav izteikusi argumentus par to, kāpēc /pers. C/ nevarētu pildīt /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādņa pienākumus.

Tiesa secinājusi, ka pieteicējas motivācija kļūt par mirušās /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni nebalstās uz mantojuma aizgādnības institūta būtību, t.i., mantojuma masas aizsardzību un pārstāvību.

Trešās personas norāda, ka dāvinājuma līgums ir noslēgts brīdī, kad /pers. B/ veselības stāvoklis bija ļoti smags, kas ir pamats apstrīdēt dāvinājuma līgumu. Šaubas par dāvinājuma līguma tiesiskumu liecina par to, ka /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādnim ir nepieciešams būt neitrālai personai, kura var darboties mantojuma masas vārdā.

Ievērojot minēto, tiesa atzinusi, ka bāriņtiesa, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ir pareizi izvērtējusi kritērijus, kādi jāvērtē, lai ieceltu personu par mantojuma aizgādni, un pamatoti atzinusi /pers. C/ par atbilstošāko mirušās /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni.

Vienlaikus tiesa norādījusi, ka aizgādņa iecelšana mantojuma masai nepiešķir priekšrocības kādai no strīdā iesaistītajām pusēm, kā arī neaprobežo pieteicējas tiesības izmantot nekustamo īpašumu.

[7] Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 30.aprīļa spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Tajā norādīts, ka ir pārkāpts patvaļas aizlieguma princips un atšķirīgas attieksmes aizlieguma princips.

Bāriņtiesa pretendentus vērtēja pēc sociālā statusa, neņemot vērā to, ka pieteicēja kopš 1994.gada nestrādāja algotu darbu tādēļ, ka viena apkopa gan māti, gan tēvu. Lai spētu aprūpēt abus vecākus, pieteicēja apguva suņu gruminga kursus un ar minēto nodarbojās, līdz pati no pārpūles piedzīvoja cerebrālo infarktu. Bāriņtiesa pretendentus vērtēja pēc materiālā statusa, neņemot vērā to, ka pieteicēja no mantojuma atklāšanās brīža un arī šobrīd pilnībā sedz izdevumus nekustamā īpašuma uzturēšanai. Nekustamajam īpašumam nav ne komunālo, ne apsaimniekošanas maksājumu parādu.

Gan bāriņtiesa, gan pirmās instances tiesa ir pārkāpušas savas kompetences robežas, jo tikai vispārējās jurisdikcijas tiesa var atzīt dāvinājuma līgumu par spēkā neesošu. Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka /pers. C/ ir /pers. D/ meita, tātad – tiešā mantiniece. Savukārt tas, ka trešajām personām esot pamats apstrīdēt dāvinājuma līguma noslēgšanu un ka pastāv tostarp šaubas par šī līguma spēkā esamību, ir pamats atzīt, ka /pers. C/ nav neitrāla persona. Trešo personu likumiskās tiesības ir nodrošināmas civillietas ietvaros.

[8] Paskaidrojumos apgabaltiesai bāriņtiesa norāda, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota. Paskaidro, ka apelācijas sūdzībā pausts pieteicējas subjektīvais viedoklis un interpretācija par lietas faktiskajiem apstākļiem. Pieteicēja nav norādījusi objektīvus iebildumus tiesas spriedumam, kas savukārt ir pamatots un faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem atbilstošs.

Normatīvajos aktos kā būtisks nosacījums aizgādņa izraudzīšanai ir noteikts, ka aizgādnim ir jābūt nepieciešamajām spējām un īpašībām, bet nav konkretizēts to kopums, tādējādi atbilstošākais aizgādnis izraugāms katrā konkrētajā gadījumā, izvērtējot lietas specifiku un mantojuma apjomu. Bāriņtiesa, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, vērtēja viena veida dokumentus par pieteicējas un /pers. C/ veselību, izglītību un darba pieredzi, kā arī izvērtēja abu pretendentu spējas un vēlmi pārstāvēt mantojuma masu mantinieku interesēs. Pārsūdzētajā lēmumā sniegti argumenti, kāpēc bāriņtiesa par aizgādni mantojumam iecēla tieši /pers. C/.

Ne bāriņtiesa, ne tiesa nav atzinušas dāvinājuma līgumu par prettiesisku, bet ir vērsušas uzmanību uz to, ka pastāv pamatotas šaubas par darījuma tiesiskumu. Pieteicēja pati apliecināja, ka nevēlas dalīt nekustamo īpašumu ar brāli un nepiekrīt dāvinājuma līguma atzīšanai par spēkā neesošu. Līdz ar to, ja pieteicēju ieceltu par aizgādni mantojumam, nevarētu tikt sasniegts mantojuma aizgādnības nodibināšanas mērķis. Ar pārsūdzēto lēmumu nav ierobežotas pieteicējas tiesības izmantot nekustamo īpašumu.

Potenciālais /pers. B/ mantinieks ir /pers. D/, nevis /pers. C/. Turklāt, pat ja /pers. C/ būtu mantiniece, tas nebūtu šķērslis iecelt viņu par aizgādni mantojumam. Juridiskajā literatūrā norādīts, ka bāriņtiesai jāraugās, lai apstiprināmajai vai ieceļamajai personai būtu aizgādņa pienākumu pildīšanai vajadzīgās spējas un īpašības. Tā var būt mantojumā ieinteresēta vai neieinteresēta persona, taču katrā ziņā tai jābūt rīcībspējīgai (sk. Gencs Z. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 63.lpp).

Motīvu daļa

[9] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Apgabaltiesa lietā konstatē šādus apstākļus.

2019.gada 9.jūlijā sastādīts dāvinājuma līgums (lietas 19.–20.lapa), ar kuru /pers. B/, kuru pārstāv pilnvarotā persona (pieteicēja), dāvina pieteicējai nekustamo īpašumu.

/pers. B/ mirusi /miršanas datums/(Miršanas apliecība Nr./numurs/, lietas 68.lapa).

Pieteicējas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu 2019.gada 15.jūlijā nostiprinātas zemesgrāmatā (lietas 83.lapa).

Zvērināts notārs 2019.gada 6.novembrī sastādījis aktu par aizgādnības nodibināšanu mantojumam (lietas 67.lapa). Aktā konstatēts, ka 2019.gada 5.novembrī saņemts /pers. B/ dēla /pers. D/ mantošanas iesniegumus, kurā norādīts, ka mantojuma atstājējas pilnvarotā pārstāve (pieteicēja), izmantojot 2016.gadā izdotu pilnvaru un mantojuma atstājējas rīcības nespēju, piecas dienas pirms /pers. B/ nāves ir atdāvinājusi viņas vienīgo īpašumu sev. Aktā atzīts, ka nepieciešams celt prasību par dāvinājuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu un ka ir nodibināma aizgādnība atstātajam mantojumam.

2019.gada 25.novembrī pieteicēja vērsās bāriņtiesā ar iesniegumu (lietas 33.lapa), lūdzot iecelt viņu par atstātā mantojuma aizgādni.

2019.gada 2.decembrī /pers. C/ vērsās bāriņtiesā ar iesniegumu (lietas 79.lapa), lūdzot iecelt viņu par atstātā mantojuma aizgādni.

Ar pārsūdzēto lēmumu atteikts iecelt pieteicēju par atstātā mantojuma aizgādni un par aizgādni iecelta /pers. C/.

No Tiesu informācijas sistēmas datiem redzams, ka /pers. B/ mantojuma aizgādne /pers. C/ ir iniciējusi tiesvedību un Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā 2020.gada 28.janvārī ir ierosināta civillieta Nr.C68206220 /pers. B/ mantojuma masas prasības pieteikumā par dāvinājuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu un prasības nodrošinājumu. Lieta pēc būtības vēl nav izskatīta.

[11] Civillikuma 660.pants noteic, ka notārs pēc mantinieka lūguma vai 659.pantā norādītajos gadījumos, saņēmis attiecīgu paziņojumu, nodibina aizgādnību mantojumam, par ko paziņo bāriņtiesai izpildīšanai.

Bāriņtiesu likuma 40.panta 1.1daļa noteic, ka bāriņtiesa saskaņā ar notāra taisīto notariālo aktu par aizgādnības nodibināšanu mantojumam ieceļ aizgādni mantojumam. Minētā panta otrā daļa noteic, ka bāriņtiesa aizgādņus izvēlas saskaņā ar Civillikuma 355. un 661.pantu un pārliecinās, vai izraudzītajai personai ir nepieciešamās spējas un īpašības.

Atbilstoši Civillikuma 661.pantam aizgādņus izrauga mantojuma lietā ieinteresētās personas un, ja viņiem ir vajadzīgās īpašības, apstiprina

bāriņtiesa. Bet kad lietā ieinteresētās personas nevienu neieteic par aizgādni, tad aizgādņus ieceļ pati bāriņtiesa.

Civillikuma 662.pants noteic, ka aizgādņi mantojuma pārvaldībā un pārstāvēšanā rīkojas patstāvīgi un mantojuma vārdā. Aizgādnis mantojumu pārvalda ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas, ievērojot 269.pantā un turpmākajos pantos noteikto.

Civillikuma 269.pants noteic, ka aizbildnim jāpārvalda aizbilstamā manta ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savas paša lietas.

[12] Apgabaltiesa konstatē, ka pirmās instances tiesa spriedumā pareizi atzinusi, ka lietā konstatētajos tiesiskajos un faktiskajos apstākļos bāriņtiesa ir pieņēmusi tiesisku un pamatotu lēmumu.

Pirmās instances tiesa pamatoti atsaukusies uz tiesu praksi, kurā konkretizēts, kas, ievērojot [11] norādīto tiesisko regulējumu, jāņem vērā, izraugoties aizgādni. Senāts praksē arī norādījis tiesas pārbaudes apjomu šās kategorijas lietās, uz ko pamatoti atsaukusies pirmās instances tiesa.

Proti, tā kā attiecībā uz mantojuma aizgādņa apstiprināšanu bāriņtiesai ir piešķirta novērtējuma brīvība – tai ir tiesības izraudzīties tās ieskatā atbilstošāko kandidātu, attiecīgi – noteikt administratīvā akta saturu, tad novērtējuma brīvības gadījumā tiesa nevar pārvērtēt iestādes izdarīto secinājumu pēc satura, bet var vienīgi pārbaudīt, vai iestāde nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vai būtiskus procesuālos pārkāpumus.

Pārbaudot, vai pretendentu uz aizgādņa amatu izvērtējums bija objektīvs, vai tika ievērots procesuālais taisnīgums, vai netika pārkāpts patvaļas aizlieguma princips un atšķirīgas attieksmes aizlieguma princips, tostarp, vai abām pretendentēm bija vienādas iespējas un vienādi apstākļi, kā arī vai novērtējums veikts pēc vienādiem kritērijiem, – pirmās instances tiesa pamatoti secināja, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un nav pamata citādāka lēmuma pieņemšanai.

Apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, to neatkārtojot.

[13] Par apelācijas sūdzības argumentiem apgabaltiesa norāda, ka tie nav pamatoti.

Bāriņtiesa nav atzinusi, ka pieteicēja nevar pildīt aizgādņa pienākumus. Bāriņtiesa ir izvērtējusi abas pretendentes uz aizgādņa pienākumu pildīšanu, un atzina, ka priekšroka dodama /pers. C/.

Mantojuma aizgādnis ne tikai apsargā mantojumu nezināmā un nākotnē paredzamā īpašnieka interesēs, bet viņa svarīgs pienākums ir rūpēties par mantojuma saglabāšanu un pārvaldīšanu. Līdz ar to, izraugoties aizgādni atstātajam mantojumam, bāriņtiesai jāpārliecinās par tā spējām veikt šos pienākumus (Senāta 2011.gada 3.marta sprieduma lietā Nr.SKA-71/2011 9.punkts).

Strīds starp iespējamiem mantiniekiem nevar būt šķērslis iecelšanai par aizgādni (turpat, 11.punkts).

Pieteicējas argumentiem, ka viņa bija apguvusi profesiju, kurā kādreiz arī ir strādājusi, lietā nav izšķirošas nozīmes.

Galvenais iemesls, kāpēc /pers. C/ kandidatūra atzīta par atbilstošāku, ir tas, ka viņa bāriņtiesu ir pārliecinājusi par spējām un vēlmi pārstāvēt mantojuma masu mantinieku interesēs. Viņa nav apšaubījusi pieteicējas kā mantinieces tiesības.

Turpretim pieteicēja nepiekrīt, ka /pers. D/ var pretendēt uz mantojuma daļu. Šāda nostāja nonāk pretrunā mantojuma aizgādnības mērķim, jo pieteicēja uzskata, ka viņa ar nekustamo īpašumu var rīkoties kā ar savu īpašumu.

Nav pamatots pieteicējas arguments, ka gan bāriņtiesa, gan pirmās instances tiesa ir pārkāpušas savas kompetences robežas, jo tikai vispārīgās jurisdikcijas tiesa var atzīt dāvinājuma līgumu par spēkā neesošu.

Ne bāriņtiesa, ne pirmās instances tiesa nav vērtējušas dāvinājuma līguma tiesiskumu vai spēkā esamību, bet konstatējušas lietā būtisku faktu, ka par dāvinājuma līguma spēkā esamību pastāv privāttiesisks strīds. Arī apgabaltiesa pārliecinājās, ka norit tiesvedība civillietā Nr.C68206220 par dāvinājuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

Bāriņtiesa pamatoti norādījusi, ka, pat ja /pers. C/ būtu /pers. B/ mantiniece, arī tas nebūtu šķērslis iecelt viņu par aizgādni mantojumam, jo mantojuma aizgādnis var būt mantojumā ieinteresēta persona.

[14] Šādos apstākļos pieteikuma apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 245.pantu, 304.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Rīgas bāriņtiesas 2020.gada 7.janvāra lēmuma Nr.1-6/30 atcelšanu daļā un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu iecelta par mirušās /pers. B/ atstātā mantojuma aizgādni.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L.Vīnkalna

Tiesneses S.Gintere

K.Kalvāne